

# Caiete

REVISTĂ DE CULTURĂ

SILVANE

Anul II • Nr. 3 • 4 • Februarie • Martie 1999

## Cu Zalmoxis spre începuturi...

paginile 5, 6, 7, 8 și 12

(Posibilă viziune asupra credinței la străromâni)

în loc de...

### PRE - CUVÂNT

"Așa a fost creată lumea mică. Iată Izvorul unor superbe Adaptări arătate aici. De aceea am fost numit și Hermes Trismegist, având doar trei părți din înțelepciunea divină.

A patra mi se va dăruî dincolo de Împărăția Soarelui.  
Ceea ce am spus despre operația Luminii e complet.  
Pe alt tărâm vei învia, tu, cel ce ai fost prea curat pe Pământ."

Herto Valus - "Cartea Secretă".

Așadar, dincolo de împărăția Soarelui, era taina răvnită de geto-daci, împlinirea spre care "cei mai buni dintre cei buni" aveau să se înalțe după ce, aici pe pământ, s-au învrednicit în tainele secrete ale CAPNOBOTAL-lor (preoții Domnului Nevăzut).

Iată, Clemens din Alexandria, ne stă mărturie: "Geții, un neam barbar, care a gustat și el din filosofie, aleg în fiecare an un sol (spre a-l trimite) semizeului Zalmoxis. Zalmoxis a fost unul dintre apropiații lui Pythagoras. Așadar, este înjunghiat cel socotit a fi cel mai vrednic dintre cei ce se îndeletniceau cu filosofia..."

De multe ori solul era trimis la Zalmoxis prin tăierea capului, așa cum profeștului Orfeu i s-a tăiat capul de către MAINADES (Dansatoarele Sacre), spre a-l arunca în apele râului. Poate așa, se explică și prezența atâtor capete înfipte în pari, ce apar în cetățile dacice de pe columna lui Traian.

Care va fi fost începutul acestei credințe, cum a intrat ea în conștiința feluriților traci ce: "...se întindeau de la Marea Egee și din vestul Asiei Mici până dincolo, în cadrulaterul Boemiei și până spre Bug..."<sup>2</sup>, este cu siguranță, greu de precizat.

Un excurs, susținut de puținele mărturii ce s-au păstrat încă, poate fi un demers riscant, în care cel ce se încumetă este mereu pândit de două capcane, aparent nevăzute, fie a pica în păcatul protocronismului fie, în cel al sfidării învățaturii creștine.

De n-ar fi fost oferit spre cunoaștere alfabetul cu denumirile gețice ale acestuia, prin grija scrierilor lui Aeticus Histrianul, prea multe despre credința zalmoxiană n-am fi știut.<sup>3</sup>

Chiar dacă acest demers presupune, pe lângă greutatea, anumite riscuri, convingși că meriută încercat, vom îndrăzni să coborâm pe firul vremii cu aproape 1000 de ani, înainte de 274 d. Ch., sau, altfel spus, cu 24 de veacuri după moartea lui Orfeu, așa cum unele texte susțin. Și dacă fi-vom în stare, vom ridica, pe cât se poate, un colț al vălului ce ascunde nebănuitele întâmplări...

Sub semnul acestui, sperăm, nobil demers, am socotit că meriută să stea prezentul număr al revistei, cu textele și ilustrările cuvenite.

Florin HORVATH



OR-PHEOS VAKKANKOS Traducere: "Cel jeliț s-a înălțat (inviat)"  
GEMA - reprezentându-l pe SOL-DO-BOOYSENOS (Domnul muncit sau al Patimilor)

din  
**SUMAR**

Înainte de a fi prea târziu - ALIN FUMURESCU

3

Poeme de DINA HORVATH

9

Pagină în limba maghiară

11

Apariție editorială:

Gheorghe Șișeștean -

"Forme tradiționale de viață țărăneasă"

În 19 februarie la Casa de Cultură a Sindicatelor din Zalău a avut loc lansarea cărții "Forme tradiționale de viață țărăneasă" a profesorului Gheorghe Șișeștean, lector universitar la catedra de sociologie a Facultății de Litere și Științe Socio-Umane a Universității din Oradea, carte editată de Centrul pentru Conservarea și Valorificarea Tradiției și Creației Populare (CCVTCP) Sălaj. Cartea este prefațată de prof. univ. dr. Paul H. Stahl, membru de onoare al Academiei Române, director de studii la Ecoles des Hautes Etudes en Sciences Sociales din Paris, care, printre altele, scrie că: "Utilizarea judicioasă a surselor bibliografice, cercetarea adâncă și insistența a terenului, explorarea arhivelor ce lămuresc evenimentele legate de viața de zi cu zi a oamenilor, interpretările judicioase i-au dat posibilitatea autorului să prezinte acest studiu de real interes". Prezent la lansarea de la Zalău, prof. univ. dr. Ilie Bădescu, șeful catedrei de sociologie din cadrul Universității București, a declarat că prefața profesorului

Paul H. Stahl la cartea lui Gheorghe Șișeștean este un semn al valorii lucrării, realizată, de altfel, pe urmele metodologice ale Școlii sociologice a lui Dimitrie Gusti de la București, a cărui reprezentant a fost și Henri H. Stahl, tatăl lui Paul H. Stahl. Pe de altă parte, Ilie Bădescu a afirmat că asemenea cărți de cercetare fundamentală, precum cea a profesorului Șișeștean, nu sunt din păcate susținute de marile edituri, apariția la Zalău a cărții fiind un semn al necesității finanțării masive din partea statului sau din alte surse nonguvernamentale a cercetării interdisciplinare a fenomenelor sociale legate de trecutul apropiat al poporului român, inclusiv a unui fenomen extrem de puțin cercetat, acela al colectivizării.

Autorul, Gheorghe Șișeștean, firește, a mulțumit celor care l-au sprijinit de-a lungul timpului în demersurile sale etnologice și sociologice - Ilie Bădescu, Augustin Goia, Eugen Crihan, Cornel Grad, Alexandru Matei -, subliniind totodată faptul că "Forme tradiționale de viață țărăneasă" este doar o "dezțelenire" a inenșei arhive privind colectivizarea, ce așteaptă să fie cercetată, precum și că această carte reprezintă o încercare de stabilire a unor posibile repere de cercetare și valorificare multidisciplinară a realităților etnografice, etnologice și sociologice ale spațiului țărănesc, în momentul în care asistăm sub ochii noștri "la moartea țăranimii".

Lansarea de la Zalău s-a constituit într-un eveniment cultural, sala bibliotecii Casei de Cultură a Sindicatelor dovedindu-se neîncăpătoare pentru numeroși participanți prezenți. Cu aceeași ocazie, a fost lansat al doilea număr al revistei lunare de cultură editată de CCVTCP Sălaj, "Caiete Silvane", număr dedicat temei "Locuire și sacralitate în spațiul țărănesc", temă susținută de prof. univ. dr. Paul H. Stahl și dr. Gheorghe Șișeștean.

Daniel SĂUCA



# Eternul Paris

Am optat pentru acest titlu pentru că frumusețea și lumina sunt atribute ale eternității pe care capitala Franței le posedă cu prisosință. "Orașul luminilor" nu-și dezmințe denumirea; pentru că lumina este și frumusețea, lumina este și cultura. Iar cele două săptămâni petrecute în citadela culturii universale m-au convins că lumina vine de peste tot, deoarece cultura este peste tot, o simți pulsând în clădiri, în instituții, în muzee, în teatre, în biblioteci.

Bursa care mi-a fost conferită de Ministerul Culturii din Franța, în urma unui sever examen, m-a determinat să mă regăsesc pe mine însămi într-un spațiu cultural atât de dens și de o mare complexitate, de asemenea.

A respira atmosfera Parisului este sinonim cu a fi în centrul de atracție culturală a lumii, de a simți la fiecare pas chemarea inexorabilă a frumosului în diversele sale manifestări.

Într-un cadru deosebit, cel al Universității Paris-Dauphine, a unor specialiști de marcă în domeniul economic, cultural, social, și al unor bursieri din 16 țări, am avut extraordinarul privilegiu să mă perfecționez și să cunosc mai profund toate aspectele esențiale ale vieții culturale franceze, urmând ciclul Economic și finanțarea culturii.

A fost și o ocazie fericită ca, alături de ceilalți 19 colegi din întreaga lume, să ne descoperim unii pe alții, să descoperim că nu există bariere, nu există prejudecăți false și că nu există inegalități în lumea artei, a culturii.

Am simțit că și cultura română este integrată organic în marea cultură universală fără rezerve, fără resentimente și, mai ales, cu conștiința că nimic în această lume nu este aleatoriu.

A fost un prilej memorabil să trăim alături, în același spațiu, reprezentanți din Argentina, Cuba, Venezuela, Spania, Columbia, Chile, Porto Rico, Germania, Japonia, Coreea, Muntenegru, Portugalia, Tunisia, Haiti și, evident, România.

Responsabilii de curs, d-nii profesori universitari Hyacinthe Lena, Xavier Dupuis, Hrvé Hamon, au aplatat la personalități de marcă ale culturii franceze, cele două săptămâni devenind, astfel, extrem de dense.

Au fost vizite mai mult decât interesante și benefice în același timp, la Biblioteca Națională, un edificiu impresionant din oțel și sticlă și posedând mai mult de 12 milioane de volume; cea de la Opera din Paris (Bastille), de asemenea o citadelă nouă, modernă a vieții artistice pariziene. Și totul, absolut totul, pus în legătură cu instituțiile responsabile cu bunul mers al acestui colos pe care îl reprezintă cultura franceză.

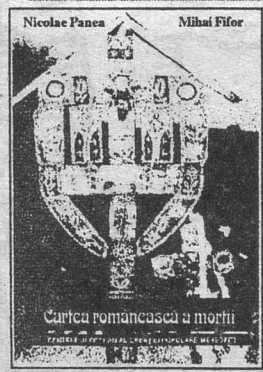
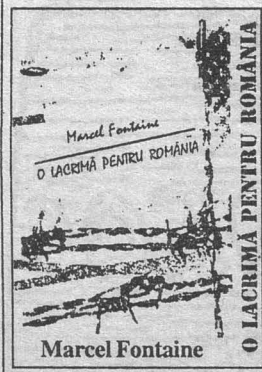
Descentralizarea este unul din factorii motrici ai acestei țări pentru care cultura a devenit un Modus Vivendi.

Ceea ce m-a copleșit au fost nu numai cartierele vizitate - Latin, Montmartre, Turnul Eiffel, Arcul de Triumf, Champs Elysée, Notre Dame, Obeliscul, Sacré Coeur, ci numărul mare de vizitatori ai muzeelor (la expoziția retrospectivă Georges de la Tour de la Grand Palais a fost aproape imposibil să pătrundem, chiar și în noaptea), și, evident, impunătorul Louvre, unic și des invocată, cât și faptul că, până și în metrou oamenii au în mână câte o carte asupra căreia se aplecă cu evlavie. Nici un moment fără cultură, fiecare secundă pentru cultură.

Retrăind timpul petrecut la Paris, se poate spune că, într-adevăr, timpul pare etern. Eternitate ce stă sub semnul culturii.

Ligia MIRIȘAN

Cărți primite la redacție



## Cronica romanțată a revistelor culturale

• În "Limes", nr. 4/ 1998, Cornel Grad, în editorial, afirmă că lupta pentru instaurarea normalității meriță continuată chiar și prin umilele reviste de provincie. La o asemenea luptă ne alăturăm și noi. Firește, după puterile noastre • Un interesant număr al revistei "Orizont" de la Timișoara este cel din ianuarie curent, număr dedicat Generației '80 în general, și lui Mircea Cărtărescu în special. Mai interesantă ni se pare afirmația lui Marcel Tolcea din articolul "Revoluția proletară": "Revoluția română din 1989 a fost numai și numai opera proletariatului și a nimănui altcuiva! Nici a serviciilor secrete sovietice, nici a celor americane și, cu atât mai puțin, a celor maghiare" • Pentru Stelian Tănase, în numărul 9/ 1999 al revistei "22", revoluția din decembrie 1989 a fost "o revoluție a maselor urbane din marile orașe, a segmentului de populație cel mai informat" • Sunt cel puțin două posibilități de interpretare a acestor opinii: revoluția a fost opera proletariatului informat; distincția între proletariat și masele urbane nu poate fi făcută decât în măsura în care revoluția a fost într-adevăr "confiscată" • În același număr din "22", în suplimentul literar cu nr. 7, Mircea

Martin este de părere că "economia de piață, (...) nu constituie un cadru ideal pentru creația literară și artistică; reprezintă însă o probă sigură a vocației artistice în măsura în care autorul izbuteste să-i rămână fidel într-o lume în care (aproape) totul îl îndepărtează de ea" • Excelentele interviuri ale lui Eugen Istodor din "Dilema". Cel din numărul 317 este realizat cu "Mă lordache, fetiță din Cișmigiu". Iată ce răspunde fetița de cinci ani la întrebarea "Simți ceva când cânti"? "Deșteaptă-te, române"? "Tataia îmi zice Mă lordache că are un banc cu Găgă care a muncit toată ziua la șanțuri și dimineața s-a trezit cu șefii lui și l-a întrebat: Mă lordache, de ce muncești tu așa, că nu aici trebuia să-mi faci groapa... Deșteaptă-te, române o singurul cântec pe care-l știe tataia. Și l-am rugat să-mi spună unul și a deschis televizorul la șase dimineața și mi-a zis: Na, mă, lordache, învață și tu, să nu rămâi proastă"... • Nu mai punem la socoteală faptul că "Mă lordache" cântă "Deșteaptă-te, române" pentru că "urc cu leagănul până la cer, că acolo tataia mă bate dacă sar pe canapea. Și-mi place să plutesc și vreau să mă fac reparatoare de stâlpi de lumină, că te urcă cu șchea la și to

coboară cu aripi" • În "Contrapunct", nr. 13-14, George Astaloș scrie despre argou ca și plămădire poetică, sub titlul mobilizator: "De la ocaele Cântării Române la Cântul de ocnă românească". Un fragment din copilăria bucureștenă a poetului: "Nu numai nevestele concilor albi din cartier erau înzestrate cu talente excepționale. Gospodinele din Hala Traian aveau și ele talentele lor ascunse. De cum apăreau vișinele pe piață, de exemplu, scoteau damigenele din cămară, le opăreau și puneau rafinatul fruct la macerat. Nu exista casă pe strada Luceaci care să nu-și aibă damigeana ei cu vișină. (...) Descoperind damigeana familiei, am umplut o sticlă de un sferț și, prezentându-mă la ora de pian, am deșus discret sticla pe masa din sufragerie. Nu credeam că slavilor le plăceau într-atât băutura noastră de casă. <<Ganoanele>> mele au încetat înainte chiar de a începe ostilitățile digitale! Când s-a golit damigeana, au încetat și lecțiile de pian". În același număr din "Contrapunct", George Astaloș afirmă că: "Incepută în secolul al XVIII-lea, Revoluția Franceză a luat sfârșit în 1989, o dată cu prăbușirea zidului Berlinului"...

(D.S.)

# Înainte de a fi prea târziu

aveau o eficacitate vizibilă, "nu se poate nega valoarea morală și impactul lor ideologic, consolidat prin repetiție" (René-Jean Dupuy). După întâlnirea la nivel înalt de la Washington (1987) între Bush și Gorbaciov, lucrurile s-au schimbat, nu doar din punct de vedere "cantitativ" (21 de operațiuni pentru menținerea păcii din 1988 până astăzi), ci de asemenea și mai ales din punct de vedere "calitativ". Operațiunile forțelor de interpunere nu se rezumă de acum înainte la misiuni de observare a respectării încetării focului, ci își asumă sarcini mult mai complexe decât înainte (mesajul lui Boutros Boutros-Gali): deminări, reparații de drumuri, supravegherea alegerilor, asigurarea funcționării instituțiilor etc.

În concluzie, numai în câțiva ani, conceptul de menținere a păcii a evoluat profund, și asta în contextul în care forțele ONU sunt chemate să intervină în conflicte interne - "o nouă misiune la care nimic nu pare să le destineze". "Or, nu există, pentru moment, o formulă acceptată de întreaga comunitate internațională pentru rezolvarea acestui tip de conflicte" (Boutros Boutros-Gali).

Se ajunge astfel la punctul considerat în majoritatea intervențiilor ca fiind cel mai "fierbinte": dreptul de ingerință, drept inventat de juristul internațional Mario Bettati. Totuși, articolul 2 al Cartei Națiunilor Unite afirmă principiul "non-ingerinței în afacerile interne ale unui Stat", în opoziție deci cu dreptul de ingerință (ce trebuie distinsă de asistență).

Și dacă adăugăm la asta faptul că - în lipsa mijloacelor și a unei voințe politice convergente ale Statelor membre - ONU a fost obligată să-și delege competențele în numeroase situații, mandatând forțele armate ale unei mari puteri (în special SUA) pentru a rezolva crizele. Începem să ne apropiem de cauzele acestei crize de încredere față de ONU, pe care nimeni nu încearcă acum să o ascundă, bineînțeles nici secretarul general al Organizației.

## Cauzele eșecului

Dacă se începe o acțiune pe baza unui diagnostic fals, ea va sfârși rău. Asta nu înseamnă "că trebuie așteptat diagnosticul perfect. Diagnosticul perfect este autopsia" (Federico Mayor).

Ca în orice demers de acest gen, trebuie început cu o analiză critică a conceptelor utilizate. În fața noilor date, vechile concepte, precum cele de război, de comunitate internațională etc, nu mai acoperă în întregime realitatea. Pentru a rezolva această dificultate conceptuală, "trebuie cercetat ansamblul noilor concepte" (Boutros Boutros-Gali), sau cel puțin să fie definite cele existente deja.

Dar asta nu este totul. Dificultățile teoretice o dată depășite, rămân totuși cele practice, mai legate de lumea concretă. Să le trecem în revistă:

- confuzia între operațiunile pentru menținerea păcii și acțiunea coercitivă, între umanitar și militar; o confuzie ce nu derutează doar opinia publică (și, în consecință, mărește criza de încredere), ci și o parte dintre militarii implicați în astfel de misiuni. S-a ajuns până la a se afirma că "între militar și umanitar este o contradicție ontologică, insurmontabilă" (Pierre Messmer).
- confuzia între operațiunile ONU și cele autorizate de ONU.
- dispersia autorității, care face ca militarii să ceară instrucțiuni guvernelor naționale. Problema

comandamentului trimite la cea a obiectivelor. Cine le definește? Cine asigură controlul operațiunilor?

- într-o operațiune militară trebuie deschis un monopol al deciziei, însă acest monopol este în contradicție cu neutralitatea.

- inadecvarea mijloacelor la realități, care obligă ONU la delegarea responsabilităților. La rândul său, această delegare repune problema neutralității.

- structura și funcționarea Consiliului de Securitate nu mai reflectă situația actuală.

- discriminarea: de ce Somalia și nu Sudanul? etc. E adevărat că dreptul la intervenția umanitară este "un drept cu geometrie variabilă?"

- sindromul "do-something": sub presiunea mass-media și, implicit, a opiniei publice, intervențiile sunt făcute în grabă, fără o definire precisă a obiectivelor și mijloacelor.

- tentativa de a impune modele, în loc de principii, în administrație, politică etc (F. Mayor).

Se poate concluziona, așadar, că nu diagnosticile lipsesc. Trebuie găsite, însă, tratamentele adecvate.

## Care sunt soluțiile?

Să le rezumăm:

- necesitatea unui mandat clar. Nu trebuie amestecat domeniul umanitar cu cel militar. Dar tocmai în acest punct, opțiunile încep să fie divergente.

- a) unii au pledat pentru o succesiune. Prima fază: ONU își delegă competențele unei mari puteri, care pune la dispoziție forțe speciale pentru a stăpâni criza. Faza a doua: forțele speciale se retrag, cedând locul forțelor pentru menținerea păcii.

- b) să se renunțe pur și simplu la recurgerea la forță.

- c) nu trebuie să se renunțe la componenta militară, dar să nu fie folosită decât pentru asigurarea zonelor umanitare în care ONU poate acționa cu eficacitate.

- ONU să se doteze cu forțe militare proprii. Criticile aduse acestei propuneri n-au vizat doar latura idealistă, ce presupune că unele superputeri vor oferi mijloace militare și financiare care să le scape de sub control, ci și pe secretarul general, care, ca funcționar, nu poate monopoliza o forță de o asemenea importanță.

- OTAN să fie folosit ca "brațul înarmat" al ONU. Însă cum va reacționa Rusia, de exemplu? Și cum va rezolva problema neutralității și a monopolului forței?

- în orice caz, forțele de intervenție trebuie să devină mai suple, mai flexibile, cu posibilități de acțiune rapidă.

- să se acționeze numai după o analiză aprofundată a oportunității.

Un conflict trebuie lăsat să ajungă la propriu-i sfârșit (chiar dacă asta poate părea cinic), căci întrerupându-l, nu facem decât să-l "eternizăm".

- ONU trebuie să găsească o altă paradigmă economică și socială, să impună politici structurale, pe termen lung.

Deoarece, precum spunea Leonardo da Vinci: "când o corabie este în pericol, nu mai există femei și bărbați, bogăți și săraci, copii și bătrâni, ci doar pasageri ce trebuie să-și pună în comun cunoștințele și forțele, pentru a evita naufragiul". (Va urma)

Alin FUMURESCU

# "Nimeni nu s-a grăbit acasă, nimeni nu a distrămat farmecul momentului..."

La invitația Asociației Culturale de Prietenie Româno-Maghiare din Békéscsaba, o delegație culturală din Sălaj a efectuat un turneu artistic în Ungaria. În fața publicului maghiar din Gyula și Kétegyháza a fost prezentată piesa de teatru "Strip -Tease", de Sławomir Mrozek, în regia lui Szabó K. István (regizor-student la Universitatea de Artă Teatrală din Tg. Mureș), producție a Centrului de Conservare și Valorificare a Tradiției și Creației Populare Sălaj și a Casei de Cultură a Sindicatelor Zaláu. Cu această ocazie a fost lansat în Ungaria și volumul bilingv de poezie "ALB-NEGRU/FEHÉR-FEKETE" - poeți contemporani români din Sălaj traduși în limba maghiară. "Patru tineri cu stea în frunte și fanatici, au hotărât să facă teatru la Zaláu", scrie **Foiaia Românească**, săptămânal care apare în limba română la Gyula... "Și au reușit să pună în scenă un spectacol care depășește chiar termenul de european. Liniștit se poate afirma că ceea ce a putut vedea publicul vineri, 26 martie, în sala Teatrului Cetății din Gyula a fost negreșit teatru mondial. Ceea ce mai ridică valoarea spectacolului este universalitatea și modul matur prin care acești tineri, români și unguri, deopotrivă, au știut să spună părerea lor despre viață, despre om, la numai douăzeci de ani. Cu o maturitate ieșită din comun au tălmăcit un text banal de greu (sau greu prin banalitatea sa), într-un decor ingenios prin simplitate, grăitor prin sugestivitate..."

"Mâna - mânuța - cătușa - pălăria, au fost puținele rechizite folosite de regizor, în accepțiunea că și mâinile au fost consemnate în lista rechizitelor. Dar prin aceste câteva mijloace dramatice, publicul a trăit din plin criza omului umil, criza fricii, groaza lașității, drama încetușării..."

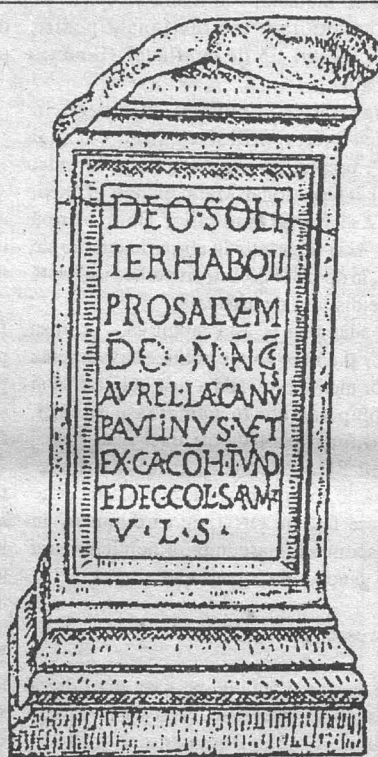
"Cât despre public, acesta a

fost în sincron absolut cu actorii, într-o înțelegere tacită, plină de înțeles, prin vibrația aerului și a tăcerilor. După finalul copleșitor, publicul a aplaudat cu afecțiune sinceră și discuția care a urmat s-a transformat într-un adevărat cenaclu, întrebări și răspunsuri, păreri și recitări s-au ținut lanț, într-o atmosferă care a contopit pe toți acești oameni într-o unitate de gândire și sentimente. Nimeni nu s-a grăbit acasă, nimeni nu a distrămat farmecul momentului.

Au fost clipe care mi-au adus aminte exclamația bătrânului Faust: Rămâi, căci ești atâta de frumoasă!"

No comment !!!

(Rep)



Traducere text:

"Singur Zeul era la început. Pentru sănătate, în rugăciuni să petrecem. Strălucitorul îl întărește pe cel slab. Fericire în casă! De rău să ne ferească și pe cei săraci să-i hrănească!"

ALTAR VOTIV - descoperit la Tibiscum

## Homo Silagenssis

### Despre singurătate

Una din teribilele Capricii ale lui Goya, intitulată **Devota profesion, Profesiune de credință**, ne înfățișează cum un prost (un măgar) îl ridică pe un alt prost la "ceruri" pentru a învăța din cartea a doi preoți "măgari", care țin cu cleștele de învățătura, cartea lor, în timp ce sunt purtați de o imensă pasăre de pradă deasupra a doi "oameni", îngropați în pământ, la suprafață fiind-le doar capetele. Imagine caricaturală, metafizică despre prostie, despre falșii învățători de credință, despre dobitocia care rezultă mai întotdeauna din intoleranță și din despotismul dogmatic al credinței orarbe, "profesiunea de credință" a lui Goya ne poate oferi una dintre posibilele variante de a pătrunde în cetatea înțelegerii lumii așa cum este și așa cum nu merită să fie. Din punctul nostru de vedere, oricâte exemple plastice am adăuga foarte scurtului eseu din fața dvs., exemple clasice, rămân aproape certitudinea că singurătatea creatorului,

singura care nu s-ar supune infernului prostiei, nu poate fi semnificată în absența celui iubit ca pe tine însuși, aproapele. Creatorul, firește, poate apărea asemenea ca în gravura **Doctorul Faustus** al lui Rembrandt, extaziat de iluminarea adevărului, dar atunci iubirea aproapei trebuie înlocuită cu altceva. Și aici intervine riscul ca acest "altceva" să ia forma unui preot "măgar"... Așadar, problema singurătății și a alegerii.

Cine își închipuie că singurătatea este o stare confortabilă din punctul de vedere al alegerii, se înșală amar. Orice fel de alegere ai întreprinde, și nu sunt decât două, în esență, tu ca și creator (în ordinea lumescă a lucrurilor), vei fi "obligat" să-ți iubești aproapele ca pe tine însuși. Nu poți să-l urăști pe semenul tău ca pe tine însuși... Și totuși...

Daniel SĂUCA

## Nevoia de metaforă

### Rugăciunea cerbului

...Căci, iată, cei răi își încordează arcul, își potrivește săgeata pe coardă ca să tragă în întuneric asupra celor cu inima dreptă... (Psalmul 11)

Încerc să mă mântui zilnic de cele lumești scârbe, priin dragostea pentru limba românească, cu fiecare cuvânt pe care-l rostesc pe buzele sau cu inima și ele se alcătuie-n psalmi și în cântare, orice aș face...

Cum iarăși mă băntuie gânduri albe, beau nectar din luna înghețată stând de strajă mirilor lumii și-mi cresc din ochi și din inimă copaci ingenușiați ce mă îndeamnă să vă spun povestea unui cerb bătrân pândit de glonț, rugându-se la lună:

...E, Doamne, ceas fecund de rut, adu-mi, Doamne, în omătul inimii cerboaică tânără căutându-și perechea, acum când cărări uitate din păduri supuse îmi fulgeră prin sânge anotimpuri vechi și mireasmă caldă de răsunet greu îmi caută în ceafă adăpost de glonț la pândă...

Că cu știu, Doamne, mereu fi-va cineva cu glonț la cheutoarea gândului gata să oprească pentru veșnicie zbaterea înspre iubire...

Și trimte-mi, Doamne, timp tânăr și bogat; torți de uimire o să-i pun când va veni să se măsoare cu dragostea mea și o să-l prefac în amforă plină cu zăpezile de altădată (netopită prin mai vechi unghere de suflet) și din amforă o să bea veșnicie...

Acum când mucizii din sânge îmi vestesc ceas de închinare și prăbușit cu coarnea în zăpadă mă rog să fiu dus spre Împărăția de Verde, Doamne, cum deodată zăpezile încep să cânte în juru-mi și se prefac încet în izvoare...

În undă îmi văd chipul și mă cutremur de alăta liniște...

Oglizile clipei îmi fulgeră pădurea și mă simt zadarnic și gol. Ca o așteptare.

Timpul s-a oprit și aștept glonțul care să mă prefacă-n veșnicie...

Înfloreste-l, Doamne, cu iertare când mă va săruta cald cu buze de sânge...

..... Aceasta a fost rugăciunea unui cerb ce-și aștepta ciuta și se știa pândit cu moarte de plumb...

Dar sămbure alb de ziua crește în cornul lunii și zmeii nopții se grăbesc spre alte cloclauri de taină... Cuvintele mi se prefac în serum și-n zăpada colii mai fumegă doar o frântură de gând... De alt gând. Cu el vă aștept în numărul următor cu aceeași înaltă dragoste,

Valentin MEȘĂN

### Ceas de rut

Prin finuturi albe, uitate-n veci de ierbi  
Când vindecă săgeata iubirile-ntre cerbi  
E ceas fecund, e ceas de rut...

În sânge crud se-ntâmplă început.  
De-un cer rotit tot cresc în cerbi iubiri  
Și ciutelor naive le ning în ochi nuntiri...

.....  
Dar mor anotimpuri în drumul săgeții  
Se-amână cu o moarte mirele cestării  
Și-i rană-n cer cu corbi. În stol rotit  
pândesc în cădere vreun sânge-amușit.  
Priviri c-o ultimă pădure se sting resemnate  
În cetatea iubirii e rut și e moarte.

V. MEȘĂN







fi următoarele:

**MICUL CALENDAR:** reprezintă de fapt anul dacic. Alcătuit din 11 grupuri de câte 8 stâlpi și câte un grup de 7 și respectiv de 6 stâlpi. În graiul dacic PAR - înseamnă deopotrivă stâlp și patru.

Așadar,  $11 \times 8 \times 4 = 352$  la care adăugându-se ceilalți  $7 + 6 = 13$  se obțin cele 365 de zile ale anului obișnuit. Celelalte trei grupuri din rândurile cu 7 și 6 stâlpi, reprezintă cei 3 ani, în care Copiii Divini au fost plecați dintre Napei. Totodată  $7 \times 6 = 42$  confirmă anii cât credeau că au stat Gemenii pe pământ.

**MARELE CALENDAR:** înălțat după eliberarea Daciei, la anul 1000 după nașterea lui Apollon și Artemis.

Cercul exterior al acestui calendar, alcătuit din 104 blocuri de andezit, simbolizează numărul zilelor de post dintr-un an (Miercurile și Vinerile). Al doilea cerc este alcătuit din 180 de stâlpi în grupe de câte 6. Iar al treilea, din 84 stâlpi de lemn.

Asta înseamnă:  $104 + 180 + 84 + 365$  zile. În interior, este o potcoavă alcătuită din 34 de stâlpi de lemn, așezați față în față. Se disting două grupe ce despart 21 de stâlpi de ceilalți 13 aflați înspre Vatra Sacră. Cifrele enumerate au semnificația: În potcoavă:  $34 + 13 = 47$ . Numărul 13 este în legătură cu revenirea Crăciunului în aceeași zi, amănunt calendaristic consemnat, printr-un număr de stâlpi, ca și în celălalt calendar.

Reluând, 21 de grupe multiplicată cu totalul din potcoavă  $47 = 34 + 13$ , va conduce la:  $21 \times 47 = 987$ , anul socotit de marele preot ca cel al independenței Daciei; deci 987 echivalent cu 274 d. C. Adăugând la 987 cei 13 stâlpi din călcâiul potcoavei obținem:  $987 + 13 = 1000$  de ani de la Zalmoxis, anul în care a fost desăvârșit calendarul.

În acest extrem de ingenios complex astronomic, mai sunt câteva aliniamente cu stâlpi sau însemne. Primul are 4 șiruri de câte zece postamente de andezit:  $4 \times 10 = 40$ , exact numărul zilelor cuprinse în postul Crăciunului Dacic. Alt aliniament are 4 șiruri a câte 15 discuri de calcar: zile presupuse a fi cuprinse în postul Paștelui Dacic.

Dacă trecem în revistă zilele săptămânii la daci vom descoperi similitudini notabile:

"1. **Avlana** (Deplina, Integra) - Luni - dedicată zeiței Mamă

2. **Amaltheia** (Cea care Crește Zeii) - Marți - a mamei adoptive

3. **Mergurius** (Înainte Mergătorul) - Miercuri - a lui Orfeu, care a fost ucis, deci va fi zi de post.

4. **Ziais** (luminosă) - a lui Artemis - Joi.

5. **Bennar** (Jerfitul) - Vineri - a lui Apollon, care de asemenea a fost ucis deci era zi de post

6. **SABATHIOS** (Casa Domnului) - Sâmbătă - a tatălui Adoptiv

7. **Domnica** (Marea Purificare) - Duminică - a Tatălui Ceresc<sup>44</sup>

Credem că asemănarea este evidentă.

Și ca surpriza să fie deplină, vom aminti că vârsta de 7 ani, la care Divinii au început o nouă etapă în viață (păstoritul), este folosită spre a consemna Sărbătoarea de după șapte zile de la Nașterea Sfântă, numită - **VESELIA** - (*Timp Nou, Schimbarea*). Așa putem explica păstrarea în tradiție a Crăciunului Mic, sau Anul Nou.

Câte popoare în jur vor fi beneficiat de învățăturile geto-dacilor, nu putem ști. Avem doar mărturia grăitoare a sfântului (fericitului) Origenes care scrie despre covârșitoarea influență a zalmoxismului astfel: "Apoi fiindcă noi (creștinii, n.n.) cinstim pe Cel prins și mort, cum spune Celsus, el crede că noi am făcut la fel ca geții care cinstesc pe Zalmoxis."

Deci primii creștini au fost acuzați de către adversarii lor că s-au inspirat din religia geto-dacilor. Și dacă vrem să fim drepți, suntem datorii a urca în timp, pe firul influenței directe a geto-dacilor, până unde, încă, acestea se mai întălesc, fără a se fi pierdut de tot.

Credem că ultimul autocreat ce confirmă această influență, este **ANGRUS** (*Fericitul, Supremul*), căruia după ce a întemeiat Țara Românească i s-a spus Tochomer (Întemeietorul). El a fost tatăl lui Basarab, deci el, Angrus sau Negru - în accepțiune modernă Nicoară, a trecut munții stabilindu-și reședința la Argeș, ca Domn și întemeietor al primului stat liber la nord de Dunăre. După Angrus, locuitorii i-au spus Negru-Vodă, și mai târziu, sub aceeași influență chiar turcii spuneau Munteniei, "Kara-Ifiak", adică Valahia Neagră.

După căsătoria cu Marghita, moștenitoare a voievodatului de la Câmpulung, după numele ei geto-

dacic: Mar-Kerota (Prea Curată), aristocrația de stirpe dacică, dar și getică, de cele mai multe ori cu înalte funcții sacerdotale, a păstrat denumirea țării: Valahis sau **VLAHIA**. Și iarăși pentru că a fost întemeiată de Angrus, i s-a mai spus și Ungro-Vlahia (Valahia lui Angrus), titlu cu care este consemnată azi, Mitropolia Munteniei.

Decamdată, ultimul vestigiu amintind de Copiii Divini, este Paftaua de Aur descoperită la Argeș, în mormântul lui Negru-Vodă. Lateral de motivul central (lebedă), există în balcoanele Palatului Cerului, de o parte și de alta, cei doi Gemeni Divini, iar giulgiul voievodal este acoperit cu Swastici - dubla literă Z-, simbolul celor doi Zalmoxis.

Pe placa de marmoră a mormântului este figurată o coloană, simbolizând înălțarea prin vremi a însăși credinței zalmoxiene. De o parte și de alta, două aripi (sau două ramuri) simbolizează cine a dat suport acestei înălțări: Gemenii Divini. În cercul de deasupra, steaua cu cele 12 colțuri, înscrisă, realizează 24 de raze ale unei roți dinamice (curgerea) amintind de cele 24 de secole scurse de la moartea lui Orfeu-Ion, profetul, până la nașterea Copiilor Divini.

Și dacă ne amintim, că "lui Orfeu i se zicea și Dros (Cerbul) și că tradiția de a trimite Sol Curat către cer s-a numit **A-LEXAN-DROS** (*Cel Jertfit Cerbului*)<sup>45</sup>, atunci, ultimul semn de o uluitoare continuitate, îl înregistrăm, o dată cu nepotul lui Negru-Vodă, fiul lui Basarab, botezat Nicolae-



**SITULĂ DE ARGINT - descoperită la Concești  
Reprezintă pe semizeul dragostei - DORYCLOS - locuitor al "PALATULUI DORULUI"**

Alexandru, Cel ce coborâse din Țara Făgărașului, din vatra ultimă a Zalmoxismului, a oferit și această firavă punte spre viitor.

Fie ca veacurile, câte vor mai fi, să ne așeze într-un raport mai fericit cu străvechile noastre tradiții, realizând, ce impresionante rădăcini ne așează, temeinic, între neamurile străvechi ale bătrânei Europe.

Fiica lui Agenor și a Telephassei poate sta liniștită: dintre țările rânduite a fi leagăn de civilizație și statonomie nu a pierdut nici una, fiicele ei sunt toate, și între ele, Dacia dintâi și România, de mai pe urmă, legate tainic și durabil.

Florin HORVATH

**Note:**

A) Sursa traducerilor din text și a ilustrațiilor din acest număr se află în lucrarea: "**Dacia Secretă**" - autor **Adrian Bucurescu**, editată la editura Arhetip - București, 1998.

B) În ordine citatele se află plasate astfel:

- 1. Dacia Secretă; pag. 14
- 2. Idem - pag. 15;
- 3. Idem - pag. 15;
- 4. Idem - pag. 31;
- 5. Idem - pag. 32;
- 6. Idem - pag. 32;
- 7. Idem - pag. 32;
- 8. Idem - pag. 33;

- 9. Idem - pag. 33;
- 10. Idem - pag. 35;
- 11. Idem - pag. 36;
- 12. Idem - pag. 36;
- 13. Idem - pag. 39;
- 14. Idem - pag. 39;
- 15. Idem - pag. 43;
- 16. Idem - pag. 43;
- 17. Idem - pag. 45;
- 18. Idem - pag. 47;
- 19. Idem - pag. 47;
- 20. Idem - pag. 56;
- 21. Idem - pag. 56;
- 22. Idem - pag. 57;
- 23. Platon - "**Charmide**" - Ed. Științifică - 84 - pag. 156;
- 24. Dacia Secretă - pag. 65;
- 25. Idem - pag. 69;
- 26. Idem - pag. 73;
- 27. Idem - pag. 88;
- 28. Idem - pag. 89;
- 29. Idem - pag. 96;
- 30. Idem - pag. 99;
- 31. Idem - pag. 101;
- 32. Idem - pag. 123;
- 33. Idem - pag. 134;
- 34. Idem - pag. 138;
- 35. Idem - pag. 155;
- 36. Idem - pag. 165;
- 37. Idem - pag. 169;
- 38. Idem - pag. 181;
- 39. Idem - pag. 183;
- 40. Idem - pag. 183;
- 41. Idem - pag. 190-191;
- 42. Idem - pag. 192;
- 43. Idem - pag. 193;
- 44. Idem - pag. 233;
- 45. Idem - pag. 21;

C) Pentru Pre-cuvânt:  
1. A. Bucurescu - **Dacia secretă** - pag. 163  
2. Idem - pag. 9.  
3. Vornicescu Nestor - **Aethicus Histricus** - Ed. Mitropoliei Olteniei - Craiova 1985.

D) Pentru susținerea generală a ideilor enumerăm următoarea

**Bibliografie selectivă**

- 1. **Quintus din Smyrna** - "**Războiul Troiei sau sfârșitul Iliadei**" (Buc. 1988)
- 2. **Origen** - "**Contra lui Celsus**", (București, 1984)
- 3. **Theodor Mommsen** - "**Istoria romană**", I-IV, (Buc., 1987-1991)
- 4. **Mircea Mușat** - "**Izvoare și mărturii străine despre strămoșii poporului român**" (Buc., 1980)
- 5. **Adrian Bucurescu** - "**Dacia Secretă**", (Buc., 1998)
- 6. **Emilian Popescu** - "**Inscripțiile din secolele IV-XIII descoperite în România**", (Buc., 1976)
- 7. **Manfred Oppermann** - "**Tracii între arcul Carpatic și Marea Egee**", (Buc., 1988)
- 8. **Athanasie Negoită** - "**Manuscrisele eseniene de la Marea Moartă**", (Buc., 1993)
- 9. **Romulus Vulcănescu** - "**Mitologie română**", (Buc., 1985)
- 10. **Ion Horațiu Crișan** - "**Spiritualitatea geto-dacilor**", (Buc., 1986)
- 11. **Vornicescu Nestor** - "**Aethicus Histricus**", (Craiova, 1986)
- 12. **Ioan Coman** - "**Scrieri bisericesti din epoca străromână**", (Buc., 1979)
- 13. **Viorica Mihai** - "**Puncte de vedere privind scrierea dacilor**" (Anale de istorie - nr. 1/1979)
- 14. **Victor Kernbach** - "**Miturile esențiale**", (Buc., 1978)
- 15. **Nicolae Braga** - "**Aspecte și permanențe traco-romane**", (Timiș., 1978)
- 16. **Constantin Giurescu, Dinu Giurescu** - "**Istoria românilor**", (Buc., 1975)
- 17. **Grigore Florescu, C-tin Petolescu** - "**Inscripțiile Daciei Romane**", II, (Buc., 1977)
- 18. **Manole Neagoie** - "**Curtea de Argeș**", (Ed. Tineretului, 1968)
- 19. **Marin Popescu-Spineni** - "**România în izvoarele geografice și cartografice**", (Buc., 1978)
- 20. **Ioan Rodean** - "**Enigmele pietrelor de la Sarmizegetusa**", (Buc., 1984)





# Poeme de Dina HORVATH

## Departe sunt

Departe sunt când dimineața cu  
noroadele-i  
năvălește în vale  
spală pietrele, înhamă la plug  
fluturii  
aburcându-i spre cer  
ah, ioată ziua vor ara fără să asude  
cele ce-am semănat anul acesta,  
vor răscoli răni, vor  
dezgropa zei  
și-i vor înșira pe uliță  
ca să mă-ntâmpine.  
Ca să nu orbesc  
am plecat  
ca să n-amușesc  
am plecat  
ca să n-asurzesc,  
când,  
anii cei șapte ai îngerului  
începeau să dea din aripi.  
Umblam ca-ntr-o biserică  
fără să mă-mpotrivesc zărilor  
ce coborau  
prin fereastră  
ca un fluviu  
dar și cu zgură  
dar și cu zgură  
dar și cu zgură.  
De aceea am plecat  
să îmblânzesc fiarele  
să astup cu poeme  
gurile de canal  
gunoaiele adunate-n mormane,  
să salvez  
cele ce-am semănat  
în anii cei șapte  
ai îngerului.

## Nu te-am chemat

Nu te-am chemat  
în poemul acesta,  
ai năvălit iscând larmă,  
trezind vecinii,  
făcând câinii să hămăie...  
Ce mai e de mâncare  
ai întrebat  
sprijinit de-o aripă?  
Ce mai e?  
Frâng cuvântul în două  
și prima silabă ți-o dau.  
Vreau miezul zici - vreau miezul...  
Șterg țeava prin care  
cermeala țâșnește aprinsă  
sparg călimara  
dau drumul la apă  
aș dori  
să te-nec...  
Vreau miezul - zici -  
Vreau miezul!

## Lecție în zori

Trudiți ne întoarcem din ocnle soarelui  
când orașul își linge obosit rânile  
odihnesc îmblânzite creștăturile valului  
lângă bărci ce ne-ncarcă ne-ncetat vămile.

Ne întoarcem obosiți, răsufând, dar întregi  
spre femeia, bărbatul ori spre pragul ce dăinuie  
îmbrăcându-ne visele în cămașă de regi  
ca să fină zidirea, să nu ni se năruie.

Mirosind a măslin, uneori a părjol  
diminețile ies din străfunduri pe șarm,  
cum se ține un steag, cum se umple un gol  
de la ele, surzând silitor, învățăm.

## Nu-mi va trece

La început doar murmurându-  
le  
se întrupau devenind  
ceea ce numeau ele  
cu numele lor.  
Ni se umpluse cămara, curtea,  
apoi  
ca un puhoi năvăliră -  
umplând de spaimă  
sătenii.  
Voiară să m-alunge,  
să mă ardă pe rug,  
doar iubirea din inima mamei  
le stătu stavilă:  
e doar un copil ce se joacă  
în aceste lăcașuri  
argintate de fluturi  
cu aripi pân' la gleznă,  
îi va trece  
credeți-mă,  
îi va trece  
și pentru atunci mă-ngrozesc  
eu,  
când se vor hlizi la ea  
colții și muchiile,  
miile de fețe  
de la o secundă la alta  
schimbându-se.  
Nu-mi va trece strigam,  
nu-mi va trece,  
ardeți-mă pe rug!

## Pânda

E iarnă, ies cuvintele în haită  
peste-arături de suflete urlând  
înfometate colții arătând  
penișei cu cermeala înghețată.  
Din adăpost le-aud, prin șemineu  
ca niște duhuri coborând în casă  
adulmecând cenușa de pe masă  
pe care-ncerc să-i scriu lui  
Dumnezeu.  
Încremenită clipă, infidelă  
atâtor mâini, postește-le să stea  
pe cel mai mândru-n frunte cu o stea  
să-l punem lumânare în candelă.  
Să fie noaptea de botez  
cu duhul lor neliniștit, odihna  
să le cuprindă caldă rădăcina  
la căpătâiul foi ce-o brăzdez  
cum aș brăzda câmpia de zăpadă  
cu fieru-nroșit al unui gând:  
auzi? ies colții negri arătând  
flămânde iar cuvintele la pradă!

## Îngerul căzut

După ce l-au ferlit cum se cuvine  
i-au dat un brânci la marginea unui drum părăsit  
sperând ca nimeni să vadă  
rânile proaspete, încă mustind.

El îi privea mai mult cu sufletul cum se duc,  
fără să simtă nici scârbă, nici ură,  
doar o durere ca un corb scormonind după hrană  
într-o proaspătă arătură.

Apoi s-a ridicat, fulgerat în toate ungherele  
de amintirea aripei,  
pe cer, singuratica lui plutire -soare de smoală-  
lumina  
mulțimea adunată la pomana clipei.

## Ruga de dimineață

Bună dimineața, dungă de beton,  
bună dimineața pereși  
tavanuri  
ah, cum am uitat  
să vă salut,  
zăbrele ale trupului meu  
- bună dimineața -  
acum vă rog puțin răgaz  
până lustruiesc  
inimii caladarâmul  
pe care -iată! sper din nou  
va trece cineva  
astăzi!

## Despre Penelopa (... cu îngerul)

Tu știi vorbe numai cu aripa  
eu numai cu inima,  
cu inima numai.  
Tu umbli îmbrăcat în argint  
Penelopei pietrele  
îi mușcau tălpile  
Când alerga spre țărnul acela  
de o mie de ori într-o secundă.  
Nu merita ea oare  
să fie îngereasă?  
Nu merita ea  
să-i spargi tu  
pământul de sub picioare  
să-i suflă tu sub brațe văzduh  
și peste ocean să-și azvârle  
trupul cel muritor,  
dar frumos?  
Ea e fructul, îți spun, sămânța,  
zefirul ce bate înmiresmând  
pereții inimii unde, ca o icoană,  
arde ziua când  
în câmpiile gândului ei  
au înflorit ierburile  
fără să-ți lepede numele.  
Nu merită ea să fie îngereasă?  
Nu merită?

## Cântec de trezit îngerul

Contur în mov, contur în gri,  
de-ai învia, de n-ai muri,  
din visul mugurelui stâng  
ba mi te-adun, ba te răsfrâng,  
trepte pieziș spre Dumnezeu  
tu mai cioplești în trupul meu,  
în sufletul ca un răsad  
de carne aspră-nveșmântat...

De-ai învia, de n-ai muri  
în alb m-aș transforma, din gri!

## Fă o minune

Scoate-l, Doamne, pre el  
din colții, din câlții  
secundelor  
îmbibate  
de vipere  
înspre malul unde  
zăceau împreună -  
el fără o coastă,  
eu numai noroi -  
un pumn de silabe,  
el fără o coastă  
și lovit de singurătate,  
eu cu gândul mușcării  
din fierea mărilor,  
gustul cernelii  
curgându-ne-n vine.  
Fă o minune, întoarce-mă  
în trupul lui  
și pe el  
în Tine!

## Nici dacă

Nici dacă mi-ai aduce  
perle  
corali  
îmbătați de penumbră,  
nici dacă mi-ai salva  
inima ce se scufundă  
prea încărcată  
în ocean.  
Nici dacă în pătrate perfecte  
m-ai adăposti  
de foamea vocalelor...  
Doar dacă  
primul cuvânt mi-ai aduce  
umed  
ca un ied  
și înapămintat  
peste măsură  
ieșind, din prima din univers,  
gură!

## Nu otrăviți...

Luași, mâncași  
și nu uitați mai ales  
cerșetorii  
cu umilitete lor suflete  
sustinând crucea.  
Eu sunt albina  
fără somn,  
fără știința  
primejdiei.  
Înainte să gustați mierea  
înconjurați livezile  
cu așișe:  
nu otrăviți florile,  
nu otrăviți florile,  
nu otrăviți!



## Vissza a végtelen hómezőkről!

Fősvénység vagy fukarság - az ember egész lelkét betöltő rút, szenvedélyes vágy, mely válogatás nélkül felhasznál minden eszközt pénz és vagyon szerzésére s ezért magától is megvonja a legszükségesebbeket is. A vígjáték gyakran ostorozza. Molière a Harpagonban a fősvénység mesteri rajzát adja - olvashatjuk a Révai lexikonban. A Harpagon szó / név eredetéről, ugyanott, a következőket tudhatjuk meg: Harpago (görög eredetű szó), Plautusz átvit értelemben a rabló, komzsi emberre használta. Híressé tette a Harpagon nevét Molière Avare című vígjátékának hőse, kiról a harpago a fősvény értelmét kapta.

Elszabadult koldusok vagyunk, az Isten teremtette emberi faj lerongyoltjai. A pénz, ami sokunknak nincs s sohasé lesz, manapság minden, Molière maga is ezt kacsintja felénk immár három évszázada darabján keresztül. Sokat lehet vásárolni, megszerezni, elérni a drága eszközzel, ha aranyból van pláne. Kényelmesen lehet élni de annál jobban eltávolítja az embert önmagától és környezetétől. A pénz legtöbbször gyomron talál amint teszi Harpagonnal is: "kell, mert kell, kell mert nem rossz, kell, mert mások örülten szeretik..." "A legszebb kacahás a világban a Pénz kacagása-mondotta / írta Ady a századelőn, majd hozzátesszi: "Nincs ilyen, és nem is volt, még föltevésben sem, asszony nem tud így kacagni, férfi sem, Hermész se, Aphrodité se és a gerle se. A Pénz kacagása a legfokozottabb hisztéria, a nem eleven és elhatárolható, hanem az elszabadult hisztéria..." "Harpagon fülében cseng az arany szava, muzsikál a pénz, a bankók is muzsikálnak, papírsercegésük - ropogásuk mennyei muzsika, mulatságos, ellenben rontja az idegeket. A pénz birtokosa Herkules, valóságos Atlasz aki vállán hordja a világot. Micsoda mértéktelen vakság és önteltség! A pénz falakat emel tulajdonosa köré, szemére hályogot vonat, senkit nem fog észrevenni, még tulajdon gyerekeit sem, csak a vagyont ami őmaga. Milyen fekete itt minden - a levegő, a vidék, az élet, a lélek itt belül, csupán az arany csillog. S mi a pénz, az arany, a kincs? Egyeseknek minden, másoknak segédeszköz. A természettudományok szerint víz nélkül nincs élet. Pénz nélkül nincs élet-tennék hozzá nem kis maliciával. Molière Harpagonja miért nem lehetne egy mai megszállott, pénzsóvár közeposztálybeli? Nem hogy lehetne hisz az: kortársunk, Harpagon. A fősvénység manapság, világméretet ölt. Dögölgjön meg a szegény, a nincstelen-mondja a dúsgazdag fukamert nem szerzett magának vagyont, pusztuljon a pénzeszsák mert tolvaj-elégedetlenkedik a templom egere. A földi társadalom pedig sokáig lesz még egyensúlyban, mert a tömeg ugyanaz ma is, mint a fáraók idejében, a forradalmárok és a gondolkodók. Ez a szörnyűség és aktuális kérdés nem a burzsoázia problémája, a haladó uralkodó osztályé, mely megfullad a saját zsírjában, amint állítják az igazságot remélni teremtő szociáldemokraták valamikor, hanem ahogy Ady mondja, ez minden intellektuális mai valakié, olyanoké is, akik az önmagukra és a problémákra való eszmélést nem a terített burzsoá -asztaloknál kezdték és folytatták. Végülis mit kérhetünk a sorsától? Ismét Adyt hívom társul az életigazságot megfogalmazandó: "Több szeretetet és több boldogságot kérünk ettől a hitvány élettől. Nem a mi akaratom volt, hogy megszülessünk, s ha idehívtak bennünket, tessék legalább részben a saját ízlésünk szerint csinálni ezt a buta vendégséget."

Parázka Miklós marosvásárhelyi bemutatója Molière fősvényét közelíti meg szociológiai szemzőből kortársunká téve őt, felnagyítva művészi eszközökkel a tünetet, a tünetegyüttesre téve a hangsúlyt. Harpagon a szociális tényező, ingerek tették azzá ami. Távolról sem komikus figura, itt aligha a commedia dell' arte egyik jellegzetes típusa, mint inkább egy igazi hús -vér ember, szánalomra méltó halandó. Parázka üzenete kérdéseket szül-függőnyt megelőzően Harpagon habzsolja pénzt, magába tömi aranyait míg holtan rogy össze: vesszen a nagypénzű vagy a gazdag is rohan a sír felé mint bármely halandó, a sors elől nincs kitérő avagy, s itt Molière didaktikus, oktató üzenetéből kiindulva, a szerelem, az igazi emberi érzelmek győzedelmeskednek, minden gyarlóságok felett, netalán figyelmeztetőül megkongatva lélekarhangjainkat amint azt a múltkorai Revizzorral tette? Rendezői koncepciójával egyszólamú Dobre Kótay Judit metálszínű, lelki sivatágot sugalló színpadképe ami meglepetésszerűen megnyílik fényt, levegőt, lelki megnyugvást árasztó térrel Anzelmo és udvara belépésekor.

Hunyadi László Harpagonja benyargalja fekete paripákkal a fehér hómezőket s mégsem látja az utat. Beutazza az utatlan fehér életet, valószínűleg az igazi utat akkor sem látja feketélni amikor utolsó buzog az agya. Régi babona szerint a halott fagyott szemre rajzolódik akihez és ahova nem érkezhett el az igazi élete, melyet ő nem élhetett - az összerokadt Hunyadi-Harpagon szemén ott van kirajzolódva igazi, elpuskázott élete, tévelygő mivolta. Hunyadi László szokványtalan Harpagonnal gazdagítja az erdélyi színjátszás nagyjai Harpagon -sorozatát, alakítása figyelemre méltó. A Marosvásárhelyi "Tompá Miklós" Társulatának Molière produkciójában fellép még: Györfly András (Shakespeare világából előlépő Anzelmo), Viola Gábor (Harpagon kötelekiből szabadulni próbáló Cléante), Kovács Ágnes Anna (szánalmat alig keltő alakításával játsza Harpagon lányát, Elise-t), Domokos László (Valère, Elise szerelmese, nem ismer akadályt kedvesének elérésében), Fazakas Júlia (ügyefogyotnak látszó Mariane), Kilyén Ilka (Frosine, intrikus nő, közbenjár, tesz-vesz, közben a malmára hajtja a vizet), Szélyes Ferenc és Kilyén László (Jacques és La Flèche, Harpagon szakácsa -koecisa illetve inasa, fondorlatos szolgálógyeinek). Fülöp Beáta, Béres Günther Attila és Henn János (süketnéma Claude asszonya és Paszuly és Csuka fogyatékos szolgálók), Kozsik József (Simon, hajlíthatatlan pénzközvetítő) Kátay István és Tompa Klára (Rendőrfőnök és Irók a rendőrállam képviselői).

Hajrás bizonytalanságunkban jó lesz megállni egy kicsit és elgondolkodni "A fősvény" kapcsán. Megsejtjük - e az utat, a célhoz érést ha nem hajhatunk rá vagy láthatjuk - e az igazit s azon járunk mindazok akik szerelmescs és gyógyíthatatlanul nem félnek a haláltól?

Stracula Attila

- SZÖCS ISTVÁN - MÁRTON RACHEL: Noha man a - pság mindenki úgy tesz, mintha est mé ly - ségesen elítélné, a népek között fol yta - tódik a történelmi kiszorításdi, és ez b - izony végbemegy a nyelvek érintke zési - vonalán és együttélésük területe in is. - EMIL CIORAN: Noha csak a káromko dásokat - ismerem ezen a nyelven, végtel e nélkül tetszék nekem, nem tudok betelni a hallgatás - ával, elbűvöl és megdermeszt, nem tudok - ellenállni kedveségének és borzalmassá - gának, ezeknek a nektáros í s cianos ssa - vaknak, amelyek olyan jól- megfelelnek a - z agónia követelményeinek. Magyarul kel - lenne kilehlni a lelki nket - vagy le ke - llene mondani a halálról. /HELIKON 1.19 - 99/GULYÁS MIKLÓS: Maro svásárhelyre bekö - ltözök tízezer pakis táni, algériai, hin - du, indiai, eszkimó é s perzsa. A trafikok - ban arab és perzsa újságokat árulnak, a - moszlimok a helyi tanácsokhoz fordulnak m - ecset építése vé gett. /.../ A Kultúrpaló - ta előtti padon ül a román és a magyar, - nosztalgiaival- beszélnek a régi szép id - őkről. Be szép volt az élet, mielőtt ezek - a gyűlevésze k ide jöttek! /LÁTO 1.1999/ - BENEDEK IST VÁN: -Európa, az olyan, mint B - ali! - olva a gondolataimban futapa. Ha a - kar, egyed ül imádkozik az ember a saját - templomá ban. Ha akar és ha baj van, a fa - lu szen télyben vagy az országában. /A - HÍT. 28 .01.1999/MARSALL LÁSZLÓ: A sírkö - lapja ortogonális/tengelyén ül a nyelv - szlá ny, aki ludvérc. /Gé-bácsi mondja: hi - sa finom, de agya holt érc, /bár alapigé - k - s allicében fűrgen bogarászik, árva a s - z ezel emben, magánterületén páraik, /csak -

Szabó K. István

## metaFórum

A PanPress gondozásában jelent meg Fazakas László, sziliágysági, Margittán élő költő második verseskötete "A VIZEK KAPUJÁBAN" címmel.

A "KÖVÖN" / első verseskötete / gondolatvilága A vizek kapujában tovább botakozik, újabb / eszme / futtatási teret szolgáltatva a páros menekültek: Isten és Haza. Kétértelmű állapot ez; egyszerre kiszolgáltatottság és menekés.

Fazakas László verselése modern struktúrára épül, felerősítve a frappáns szószervezetet olykor, gúnyoros, ironikus lírai hangvételével.

## CANTATA PROFANA

jöjj teremő Lélek  
pünkösti szél  
az egyház mellé-  
vagy jétrebeszél

lelkes állat lelketlen ember  
az én korom  
ökumenikus  
bábeltorony

csontlisztláng-áldozás  
cirósisos máj műve  
s a kérdés megélednek-é  
e tetemek?

lelki szegénység lelki bujaság  
bibloszi kétnemű agyagszobor  
a nemiség képanyaga nélkül  
szomorkodol

a szentély domborműve kihajt  
fából agyagból előugrik  
hol rengő mell  
hol bikaszarv

termékenység-és halottkultusz  
pünkösti szélre vár  
hogy kiégéstől óvjon  
meg a szakralitást

## ANYANYELV

nehezen  
tanultam  
beszélni

még  
nehezebben  
hallgattam

## RÖVIDHÍR

tudóstúnk jelentő Szarajvából

## DÉLSZLÁV TERÁPIA

szerbaitéletés

Szabó K. István

